

SZÁZAD- FORDULÓS BALATON

Szöveg: **Bencsik Gábor**

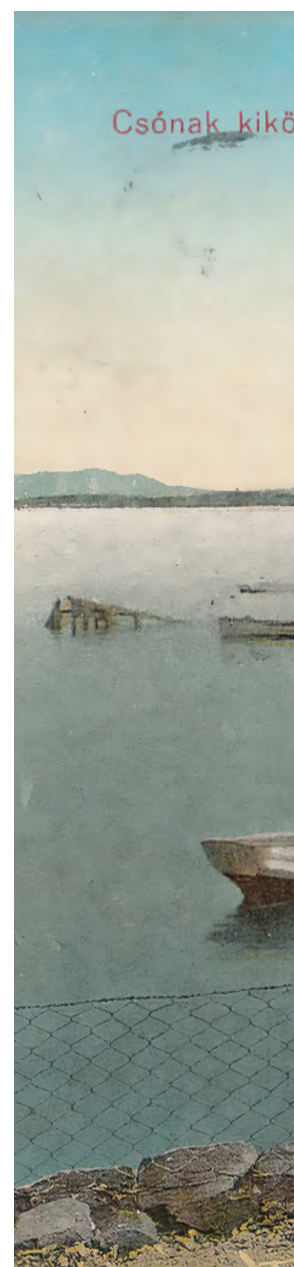
A balatoni nyaralásról jószerével mindenkinek vannak emlékei. Ezek az emlékek pedig nagyon hasonlók – a víz, a strand, a lángos, a rengeteg ember. Hajlamosak vagyunk azt képzelni, hogy mindig így volt, legföljebb régen Trabantok és Zsigulik álltak a parkolóban, most meg Suzukik és Fiatok. Ez a vélekedés igaz is meg nem is. Száz évnél is régebb óta virul a strandélet a nagy tó partján, de azért volt idő, amikor a környékbelieken kívül szinte senki nem járt oda.

A 19. századig valójában nem sok figyelem jutott a Balatonnak, csupán a lecsapolása merült fel időről időre. Mária Terézia uralkodása idején egy bizonyos Krieger Sámuel részletes tervet is készített, de a kivitelezésből szerencsére nem lett semmi. Az 1950-es években újra felmerült az őrült terv, de mindnyájunk örömére akkor sem jutott el a megvalósításig.

A Balatont és vidékét a romantika kora felfedezte magának, de még nem annyira magát a tavat, mint inkább a gyógyvizekben gazdag Füredet és a Balaton-felvidék regényes hegyeit, várromjait. A reformkorban valósággal divatba jött a tó környéke, nem véletlen, hogy az első gőzhajót Széchenyi István kezdeményezése nyomán már 1846-ban

vízre bocsátották. A szabadságharc bukása után azonban a divat alábbhagyott, a városi népek elmaradtak, a homokos partokat legföljebb tehéncsordák látogatták, hogy igyanak. A millennium körüli évek nagy fellendülése után a Balatonhoz is elért, egyes fürdők és nyaralóhelyek, mint Füred, Siófok, Almádi, Kenese, Révfülöp, virágzásnak indultak, de az első két települést kivéve sokáig nem gyökeresedett meg a kor kívánalmainak megfelelő fürdőélet. A nyaralóhelyek legnagyobb része a legszerényebb igényeket is alig elégítette ki, és inkább az alsó középosztály látogatta, az arisztokrácia nemigen.

A 20. század elejére a helyzet gyökeresen megváltozott. A déli part azelőtt szinte teljesen

„A Balaton lecsapolása időről
időre felmerült”

Halászok a Balatonon

elhagyatott homokos vidékein majdnem folytonos villasorok épültek ki Aligától Berényig. Keszthely is gyors fejlődésnek indult, a régi falvak vízhez közeli határában fürdőtelepeket hoztak létre. Először a déli, utóbb az északi parton is megépült a vasút, a tavon megszorodtak a gőzhajóáratok, és rohamos fejlődésnek indult a vitorlássport. A századfordulótól a Balaton környéki falvak lakossága mind nagyobb mértékben a nyaralók kiszolgálásából élt az építőipartól a bortermelésen és a vendéglátáson át a különféle szolgáltatásokig.

Keszthelyt 1891-ben hatezren lakták. Volt járásbírósa és adóhivatala, közjegyzősége, pénzügyőrsége, vasút- és gőzhajóállomása, posta- és táviróhivatala, posta-takarékpénztára, katolikus főgimnáziuma, ipartestülete, alsófokú ipariskolája, sörfőzője, élénk gabona- és marhapiaca. Festetics Tasziló gróf száznegyvenezer holdas uradalma székhelyeként is szolgált, ennek központja a fejedelmi fényvel és nagyvonalúsággal épített kastély. A 19. század utolsó harmadában beindult a fürdőélet, és a vasút 1888-as ideérkezése után igazi lendületet kapott.

„Az igazi nyaralóélet először
a déli parton lendült föl”

„A századfordulótól a Balaton környéki falvak lakossága mind nagyobb mértékben a nyaralók kiszolgálásából élt”

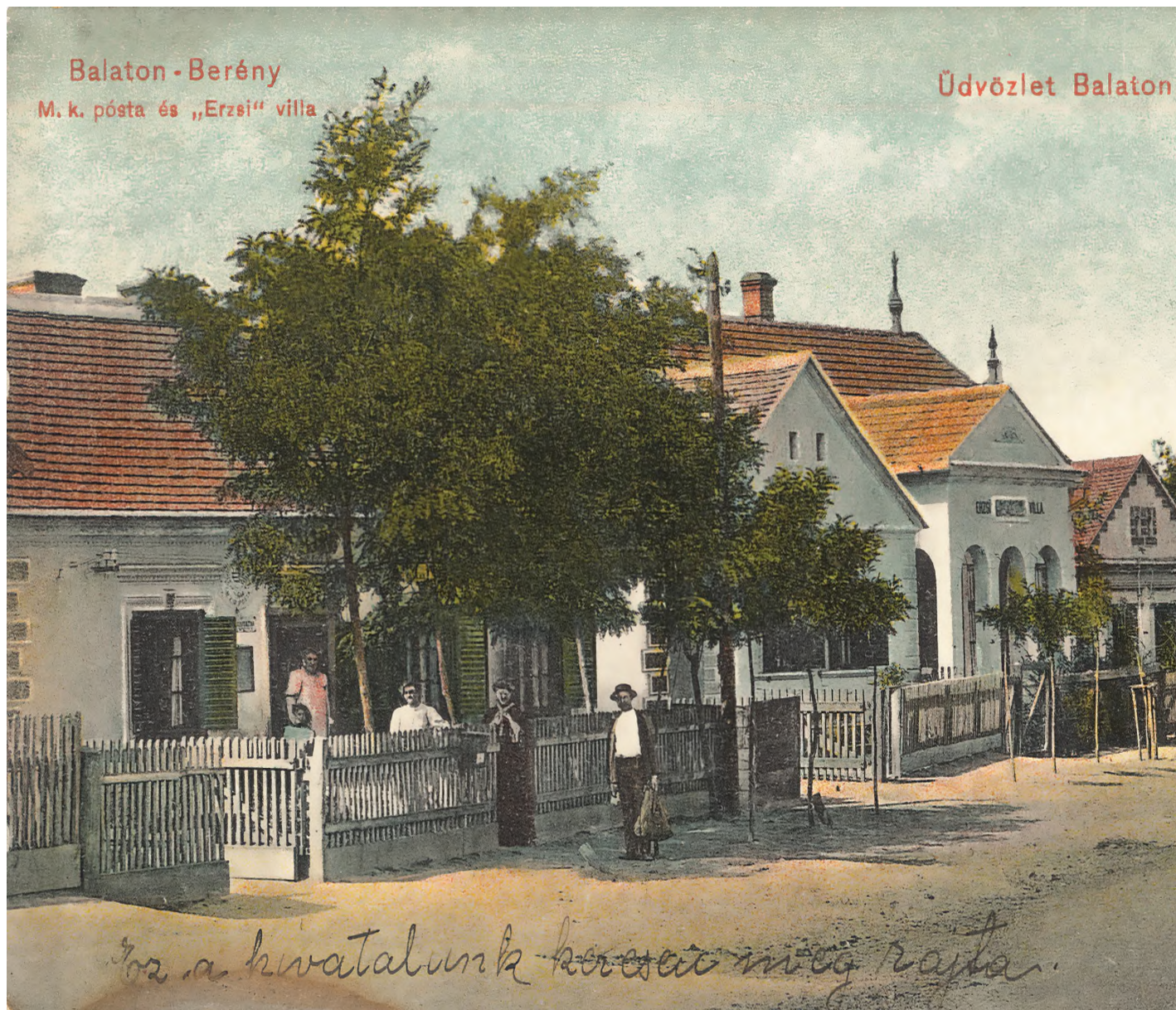
Füred községnek a századfordulón ezernyolcszáz lakosa volt, akik nyaranta átlagosan kétezer fürdővendéget fogadtak. Volt posta- és távíróhivatala, gőzhajóállomása, a Stefánia Yacht Egyletnek gyára és kikötője, a faluban pedig földműves- és vincellérképezdével összekötött szeretetháza. A fürdőtelep számos nagyszabású épületében és nyaralóiban kilencszáz szoba állt a vendégek rendelkezésére.

Tihany a századfordulón kisközség volt, 1891-ben kilencszáz magyar lakossal. Tihanyon kívül hajdan még két település, Apáti és Újfalu volt a félszigeten, amelyek elpusztultak. A község lakossága főként

halászatból, szőlő- és földművelésből élt. Tihany a fürdőéletben nem játszott szerepet, inkább a mai értelemben vett turizmus igényeit szolgálta ki.

A déli parton már ekkoriban is a kétezer-ötszáz lakosú, 1865-ben mezővárosi rangot nyerő Siófok volt a legjelentősebb település. Volt vasútállomása, posta- és távíróhivatala, bankfiókja, sőt időnként lóversenyt is rendeztek a városban. A későbbi fürdőtelep parcellázása 1885-ben indult. Már a millennium kora előtt sokan nyaraltak és fürdőztek itt, amire kedvező fekvése, a vasút ideérkezte tette alkalmassá. A Siófok Balaton-fürdő Részvénytársaság

1891-ben a kor igényeinek megfelelő fürdőtelepet létesített harmincöt hektáros parkkal, díszes szállókkal és nyaralókkal, amelyek egy része ma is megvan. Amíg az északi parton nem épült meg a vasút, különös jelentősége volt annak, hogy a balatoni gőzhajók innen vitték a túlsó parti kikötőkbe a Déli Vasúttal Budapestről érkező nyaralókat.

Az igazi nyaralóélet először a déli parton lendült föl. A part mentén végigfutó vasúttól délre eső községek, pontosabban az ottani birtokosok a századelőn sorra parcellázni kezdték a vasút és a tó közé eső,

lakatlan és többnyire műveletlen területeiket. Utakat jelöltek ki, fasorokat telepítettek, a parcellákon pedig meglepő gyorsasággal villák épültek. Az utolsó békesztendőkből, az 1910-es évek elején már a maihoz egészen hasonló képet mutatott a nyári Balaton. ■

Cikkünkhöz a korszak emlékét őrző képeslapokból válogattunk.